

avsätta tid och ansträngning för att tränga in i *Theorising International Society*, bjuder den på fantastiska möjligheter till djupare förståelse av både den engelska skolan i sig och av problem och utmaningar inom IR-fältet som helhet.

Litteratur

- Bull, Hedley (1966) International Theory: The Case for a Classical Approach. *World Politics*, 18: 361–377.
- Buzan, Barry (2001) The English School: An underexploited resource in IR. *Review of International Studies*, 27(3): 471–488.
- Buzan, Barry (2004) *From International to World Society? English School Theory and the Social Structure of Globalisation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dunne, Tim (1998) *Inventing International Society: A History of the English School*. London: Macmillan Press.
- Finnemore, Martha (2001) Exporting the English School. *Review of International Studies*, 27: 509–513.
- Navari, Cornelia (2010) The concept of practice in the English School. *European Journal of International Relations*, 14(4): 611–630.
- Suganami, Hidemi (2000) A New Narrative, a New Subject? Tim Dunne on the «English School». *Cooperation and Conflict*, 35(2): 217–226.

Skilsmissen. Dansk og norsk identitet før og efter 1814

Rasmus Glenthøj

Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2012

Anmeldt av STIAN EISENTRÄGER

Bachelor, masterstudent, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
stian.eisentrager@student.umb.no

Til tross for at tapet av Norge i 1814 representerer det største tap av territorium og befolkning i den danske statens historie, har betydningen av disse hendelsene sjelden fått særlig stor oppmerksomhet av danske historikere. Dette bøter imidlertid Rasmus Glenthøj på med sin ferske bok *Skilsmissen. Dansk og norsk identitet før og efter 1814*, som kommer på et perfekt tidspunkt i forhold til det norske grunnlovsjubileet i 2014. Verket er en bearbeidet og utvidet utgave av hans doktoravhandling *Fælles kultur – forskjellige nationaliteter* (2010), hvor han som første historiker studerer hendelsene før, under og etter 1814 med et samlet blikk på utviklingen i Danmark og Norge. Her skildrer og forklarer han hvordan nye nasjonale identiteter ble formet i de to landene, og hvordan samspillet mellom disse artet seg.

En studie av utviklingen av nasjonale identiteter må nødvendigvis bli en vidtfavnende og omfattende affære. Den over 500 sider tykke boken begynner med fem innledende kapitler, der forfatteren tar for seg teori, dansk og norsk historiografi, danske og norske identiteter før 1807, samt krig, politikk og bakgrunn i årene 1807 til 1830. Videre er boken inndelt i fem hoveddeler. Første del, *Samfundet*, tar blant annet for seg borgersamfunnet, patriotisme og fedrelandskjærlighet, i tillegg til kongemakt og folkesuverenitet. Andre del, *Fædrelandet, Danmark og Norge*, omhandler det flertydige fedrelandsbegrepet og skapelsen av et nasjonalt landskap. I tredje del, *Forestillinger om nasjonen*, kan vi lese om nasjonalkarakter og nasjonalisme, samt forestillinger om dansker og nordmenn. Fjerde del, *Kultur, historie og nasjonale symboler*, handler blant annet om hvordan historie og myter er brukt i forhold til nasjonen, om språkets nasjonale betydning, og om sanger og seremonier. Femte og siste del, *Fællesskaber og modidentiteter*, tar for seg det dansk-norske forholdet omkring 1814, det norske synet på Sverige, samt danskenes syn på tyskerne. Listen over kildemateriale og litteratur strekker seg over nær 80 sider, og vitner om hvilket omfattende kildegrunnlag boken bygger på. Glenthøj har systematisk gjennomgått utallige bøker, tidsskrifter, aviser og en mengde andre kilder for perioden 1807–1830, og undersøkt bruken av nasjonale og politiske begreper, i tillegg til andre uttrykk for nasjonal identitet. Gjennom dette kildekomplekset gir han leseren innblikk i både individuelle og kollektive aktørers handlinger, prinsipper og begrepsverden.

Et grunnleggende og viktig poeng i Glenthøjs bok er at han konstaterer hvor annerledes staten så ut i tidlig moderne tid, og hvordan mer enn 400 år under felles styre formet landenes kultur og nasjonale identitet. Den danske stat – eller de danske stater, som denne dynastisk-imperiale statsdannelsen ble kalt i samtiden – strakte seg fra Nordkapps klipper i nord til Elbens bredder i sør. I tillegg til Danmark, Norge og hertugdømmene Slesvig og Holstein i Nord-Tyskland, besto dette multinasjonale imperiet av kolonier på tre kontinenter. Territoriene Island, Grønland og Færøyene var opprinnelig knyttet til Norge, men gjennom det 17. og 18. århundre kom disse under direkte styre fra København. Etter tapet av Skånelandene og innføringen av eneveldet ble Norge og Danmark to mer jevnbyrdige størrelser territorielt og folkemessig. I teorien ble de to rikene da likestilt, men i praksis ble ikke Norge behandlet likeverdige med Danmark. Glenthøj påpeker imidlertid at statsmaktens økende sentralisering og Københavns styrkede posisjon ikke må tolkes langs nasjonale linjer: Byen var ikke Danmarks hovedstad, men den dansk-norsk-tyske konglomeratstatens hovedstad.

Nasjonen spilte helt klart en mye mindre rolle som subjekt for lojalitet og identitet enn den gjør i dag. Glenthøj dokumenterer at det eksisterte kollektive danske og norske identiteter i de to landenes eliter, men mener

det er problematisk å snakke om en nasjonal identitet. Blant den jevne mann og kvinne spilte kongetroskap, regionale identiteter og lokal tilknytning større roller som identitetsmarkør enn fedreland og stat. Å kunne identifisere seg med et abstrakt, forestilt fellesskap krever et utdanningsmessig og økonomisk overskudd som ikke fantes hos allmuen, ifølge Glenthøj.

Ved inngangen til 1700-tallet kunne dansker og nordmenn best betegnes som etniske grupper, og den virkelige fremveksten av nasjonalistiske strømninger startet først godt uti dette århundret. De danske stater ble i teorien styrt av en eneveldig konge av Guds nåde, og rikene ble ansett som hus hvor monarken var husfar som regjerte sitt folk som umyndige barn. Som Bibelen foreskrev, skyldte undersåttene sin konge ubetinget lojalitet og kjærlighet, samtidig som denne var ansvarlig for undersåttenes velferd. Kongetroskap var den viktigste kollektive identiteten, og Glenthøj bemerker at da det ble opprettet et nasjonalt kongedømme på Eidsvoll i 1814, var det den nye kongen som ble feiret. Grunnloven og Stortinget ble først viktigere enn kongen etter 1814, under unionen med Sverige.

Glenthøj fremholder at norske historikere har vært tvunget til å forholde seg til Danmark og «dansketiden». Derimot har Danmarks sentrale rolle i Oldenburg-imperiet gjort at danskene aldri har hatt noen «norsketid». Dansk historieskriving, som utviklet seg sammen med den danske nasjonalstaten, har derfor hatt en tendens til å se statens historie ut fra den enheten Danmark besto av etter det endelige nederlaget i 1864, da Danmark tapte de nordtyske hertugdømmene. Glenthøys uttalte mål med sitt prosjekt er å få danskene til å åpne øynene for betydningen av 1814 og huske at Danmark ikke alltid har vært en nasjonalstat. For den danske statens del påpeker han blant annet hvordan Norge ble brukt som en nordisk motvekt til den tyske innflytelsen fra sør. Etter tapet av Norge i 1814 begynte eliten å dyrke den danske kulturen. Da oppsto også grunnlaget for konfliktene med det tyske riket senere dette århundret.

Glenthøj konkluderer med at perioden 1807–1830 var en viktig formativ fase for utviklingen av både norsk og dansk nasjonal identitet, og at samspillet og motspillet mellom borgerskapet i Norge og Danmark spilte en vesentlig rolle. Han understreker imidlertid at dette ikke betyr at det fantes en fullt utviklet nasjonal identitet og massenasjonalisme i den danske og norske befolkning. Videre fastslår han at den dansk-norske utviklingen passer inn i en bredere europeisk utvikling som aldri før er blitt selvstendig analysert i dansk historiografi. For norsk historiografi sin del bidrar Glenthøj først og fremst med ny innsikt i hvordan den nasjonale identiteten kom til uttrykk. I tillegg argumenterer han mot flere forestillinger i norsk historiografi, som for eksempel at kulturnasjonalismen først kom til Norge med «det nasjonale gjennombrudd». Han mener også at 1814 ikke må ses på som enten et spørsmål om brudd eller kontinuitet i

norsk historie, men som et uttrykk for både–og: Dermed avviser han den modernistiske tolkning av nasjonalisme som utelukkende forbundet med kravet om en nasjonalstat, men han avviser også venstretradisjonens fremhevelse av kontinuitet og kobling av nasjonal identitet til bondebefolkningen.

Skilsmissen er beregnet på et allment publikum, men som forfatteren selv skriver i forordet – og som andre anmeldere har påpekt – bærer boken preg av sitt opphav som doktorgradsavhandling. Likevel bør ikke dette være til alvorlig hinder for den jevne leser som vil lære mer om dansk-norsk historie. Boken er som tidligere nevnt oppdelt i mange kapitler, og hvert kapittel er videre oppdelt med mange, interessante mellomtitler. Den inneholder også mange illustrasjoner med gode bildetekster, og kan dermed lett fordøyes i små porsjoner. Boken byr på interessante perspektiver og drøssevis av faktaopplysninger som nok vil være nye for de fleste. Skulle jeg i det hele tatt klage på noe som helst i Glenthøjs bok, måtte det være at jeg ved en ren tilfeldighet kom over feil i en kildehenvisning.¹ Når en bok har over 1700 kildehenvisninger, er det imidlertid forståelig at det kan snike seg inn enkelte feil. Alt i alt er kildearbeidet imponerende. *Skilsmissen* har allerede begynt å dukke opp i pensumlistene,² og det med rette. Dette er nemlig et omfattende og viktig verk som ikke bare bør leses av alle studenter og forskere som er interessert i denne dramatiske perioden i Skandinavias historie, men også av de som med faglig tyngde skulle ønske å kaste seg ut i debatten om hva som er norsk kultur.

Litteratur

Glenthøj, R. (2010) *Fælles kultur – forskellige nationaliteter*. Syddansk Universitet, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse.

-
1. På side 113 refereres det til en avistekst som oppgis å være gjengitt i *Det kgl. Selskab for Norges Vels Historie 1809–1909*, bind 1, av O. A. Øverland (1909). Den korrekte kilden må imidlertid være *Slegten fra 1814: studier over norsk embedsmanskultur i klassicismens tidsalder 1814–1840* av Carl W. Schnitler (1911).
 2. HIS2014 – Arven fra Napoleon: Norden og Europa mellom reform og restaurasjon 1800–1850. Historieemne ved Universitetet i Oslo, våren 2013.